

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WARSZAWSKIEGO

WARSZAWA, DNIA 5 MARCA 1931 R.

T R E Ś Ć.

Poz.		Str.
16.	Święto Książki Polskiej	66
17.	Zjazdy geografów w Gdyni i w Paryżu.....	66
18.	Zaliczki na uposażenie.	67
19.	Zwolnienie od opłaty pocztowej korespondencji kierownictw publicznych szkół powszechnych.	68
20.	W sprawie adresowania przekazów pocztowych na wypłatę uposażeń dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych.	68
21.	Odroczenie pobierania podatku dochodowego od dodatku na mieszkanie.	70
22.	Opłaty za praktyczne egzaminy nauczycielskie.	70
23.	W sprawie wypuszczenia III serji premjowej pożyczki dolarowej.	71
24.	Loterja na budowę Domu Kultury i Pracy dla wdów i sierot poległych obrońcach Ojczyzny.	72
25.	Koncesja na sprzedaż świadectw i druków szkolnych.	72
26.	Ruch służbowy.	73
27.	Konkursy	7
28.	Sprawozdanie o ruchu wycieczkowym w schroniskach noclegowych szkolnych.	75
29.	Sprawozdanie o stanie szkolnictwa okręgu szkolnego warszawskiego w pierwszym dziesięcioleciu Niepodległej Polski, ogłoszone na posiedzeniu Rady Szkolnej Okręgowej w dniu 6 marca 1929 r. (ciąg dalszy)	76
30.	Komunikaty.	94
31.	Wydawnictwa nadesłane do biblioteki Kuratorjum.	95
32.	Ogłoszenia.	96

16.

ŚWIĘTO „KSIĄŻKI POLSKIEJ”.

Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego
z dnia 7 lutego 1931 r. Nr. O.807/31.

Nawiązując do okólnika z dnia 27 października 1926 r. Nr. 257 Kuratorjum na zasadzie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 23 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 7303/30 poleca wszystkim podległym zakładom szkolnym urządzić w bieżącym roku szkolnym „Święto Książki Polskiej”.

Jednocześnie Kuratorjum zawiadamia, że T-wo Bibliofilów Polskich w Warszawie wydało dla nauczycielstwa szkół średnich specjalny „Poradnik bibliograficzny dla organizatorów, „Święta Książki Polskiej” (cena 5 zł.) i referat dyrektora K. Lewickiego (z Zamościa) p. t. „Szkoła jako teren propagandy bibliofilskiej” (cena 3 zł.), a dla nauczycielstwa szkół powszechnych „Plan propagandy szkolnej z okazji Święta Książki”.

Kurator Okręgu Szkolnego
I. Pytlakowski.

17.

ZJAZDY GEOGRAFÓW W GDYNI I W PARYŻU.

Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego
z dnia 21 lutego 1931 r. Nr. O. 1394/31.

W dniach 24 — 26 maja b. r. odbędzie się w Gdyni V ogólnopolski zjazd nauczycieli geografji, w dniach zaś 16 — 24 września b. r. odbędzie się w Paryżu Międzynarodowy Kongres Geografów. Podając powyższe do wiadomości na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 10 stycznia 1931 roku Nr. II. 29015/30 Kuratorjum upoważnia Dyrekcyjne do udzielania urlopów na zjazdy tym nauczycielom, którzy przedstawia stosowne zaświadczenia wydane przez Zarząd Główny Zrzeszenia Polskich Nauczycieli geografji w Poznaniu, ul. Wjazdowa 3 odnośnie Zjazdu w Gdyni, względnie przez Polskie Towarzystwo Geograficzne w Warszawie, ul. Nowy Świat 72 odnośnie Kongresu w Paryżu.

Kurator Okręgu Szkolnego
I. Pytlakowski.

18.

ZALICZKI NA UPOSAŻENIE.

Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego
z dnia 9 lutego 1931 r. Nr. O.808/31.

Na zasadzie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 26 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 683/31 podaje do wiadomości, że Prezes Rady Ministrów rozporządzeniem z dnia 25 stycznia 1931 r. Nr. 394 uchylił okólnik z dnia 7 grudnia 1928 r. L. 19329 w sprawie zaliczek na uposażenie (okólnik Kuratorjum z dnia 19 stycznia 1928 r. Nr. 25) i zarządził, co następuje:

Bezprocentowe zaliczki na uposażenie mogą być udzielane osobom, uprawnionym do ich otrzymania w myśl ustępu pierwszego punktu I okólnika z dnia 11 maja 1928 r. L. 8492 (okólnik Kuratorjum z 8 czerwca 1928 r. Nr. 150) także wtedy, jeżeli osoby te pozostają na bezpłatnym urlopie, udzielonym dla uzupełnienia studjów.

W tym wypadku potrącanie rat udzielonej zaliczki z uposażenia rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca, następującego po ukończeniu urlopu.

Zaliczka na koszty budowy własnego mieszkania może być przyznana do wysokości, nieprzekraczającej sześciomiesięcznego uposażenia. Jeżeli zaliczka ta przekracza trzymiesięczne uposażenie, wymagana jest uprzednio zgoda Ministerstwa Skarbu. Prawo do otrzymania zaliczki na powyższy cel przysługuje osobom uprawnionym do jej otrzymania w myśl ustępu 1 punktu I okólnika z dnia 6 czerwca 1928 r. Nr. 150, jeżeli 1) nie mają odpowiedniego do swego stanu rodzinnego mieszkania, wynajętego bezpośrednio od właściciela domu i 2) jeżeli bądźto same, bądź do spółki z małżonkiem, rodzicami, rodzeństwem, o ile z osobami temi prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, rozpoczęły już budowę mieszkania na własność, bądź też są członkami spółdzielni mieszkaniowej, która buduje dla nich mieszkania w domu spółdzielczym. Z pośród zaś wymienionych osób, należy uwzględnić w pierwszym rzędzie osoby, znajdujące się w wyjątkowo niekorzystnym położeniu mieszkaniowym (np. osoby mieszkające poza granicami miejscowości, w której pełnią służbę i t. p.).

Zaliczka w wysokości, przekraczającej trzymiesięczne uposażenie, może być udzielona prowizorycznym funkcjonariuszom państwowym tylko wtedy, jeżeli zostanie zabezpieczona i to albo hipotecznie, albo przez zobowiązanie dwu wypłacalnych ręcycieli.

Na budowę jednego i tego samego mieszkania może być udzielona zaliczka tylko raz jeden.

Kurator Okręgu Szkolnego
I. Pytlakowski.

19.

**ZWOLNIENIE OD OPŁATY POCZTOWEJ KORESPONDENCJI KIEROWNICTW
PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.**

Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego

z dnia 21 stycznia 1931 r. Nr. I. 140/31.

Na podstawie pisma Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Warszawie z dnia 30 grudnia 1930 r. Nr. 13571/V — Kuratorjum podaje do wiadomości, co następuje:

Na zasadzie art. 1 — 23. p. 1c rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 378) od opłat pocztowych wolne są urzędowe zwykłe przesyłki listowe, wysyłane przez władze i urzędy (organa) samorządowe w wykonywaniu poruczonego zakresu działania, w stosunku wzajemnym, do władz i urzędów (organów) państwowych oraz do osób i instytucji niezwolnionych od opłaty pocztowej; przesyłki te jednak winny być zaopatrywane klauzulą ściśle ujętą w następującą formę: „**Na wezwanie urzędowe Nr. . . . . . z dn. . . . . . wolna od opłaty pocztowej**” w myśl § 1 p. 5 rozporządzenia Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 17 sierpnia 1928 roku (Dz. U. R. P. Nr. 80 poz. 702) i z dn. 7 grudnia 1929 roku (Dz. U. R. P. z 1930 r. Nr. 2 poz. 7). Tylko taką klauzulą zaopatrzone nieopłacone listy zwykłe, nadawane przez Kierownictwa szkół publicznych, adresowane do Inspektorów Szkolnych mogą być przyjmowane do przewozu pocztą.

Naczelnik Wydziału
Cz. Statkiewicz.

20.

**W SPRAWIE ADRESOWANIA PRZEKAZÓW POCZTOWYCH NA WYPŁATĘ
UPOSAŻEŃ DLA NAUCZYCIELI PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.**

Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego

z dnia 18 lutego 1931 r. Nr. OR. 365/31.

Na skutek reklamacyj płatników rejonowych w sprawie pobierania przez urzędy pocztowe opłat „za doręczanie” pieniędzy na wypłatę uposażeń dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego okólnikiem z dnia 31 grudnia 1930 r. Nr. I. R. 14383/30 wyjaśniło i zarządziło, co następuje:

Według przepisów pocztowych Ministerstwa Poczty i Telegrafów o doręczaniu przekazów pocztowych podlegają opłacie za doręczenie pieniędzy przekazy, adresowane do poszczególnych nauczycieli mieszkających w **miejscowym okręgu doręczeń lub w okręgu pocztowego listonosza wiejskiego**. Za przekazy takie urzędy pocztowe nie pobierają opłat za doręczenie tylko

w tych wypadkach, gdy adresaci posiadają własne skrytki pocztowe, za które uiszczają osobną opłatę taryfową.

Przekazy pocztowe z uposażeniem nauczycieli publicznych szkół powszechnych, zamieszkałych w miejscowym okręgu doręczeń urzędu pocztowego lub w okręgu doręczeń pocztowego listonosza wiejskiego **nie podlegają opłacie** za doręczenie, jeżeli są adresowane do kierownictwa (dyrekcji, zarządu) lub do kierownika (dyrektora) szkoły **bez podania imienia i nazwiska kierownika szkoły**, jako płatnika rejonowego.

W tej sprawie Ministerstwo Poczty i Telegrafów wydało zarządzenie z dnia 8 kwietnia 1930 r. Nr. 1563/V.

Wreszcie nie podlegają żadnej opłacie t. j. ani za doręczenie, ani za skrytkę (przegródkę) przekazy, przeznaczone dla nauczycielstwa z siedzibą w zamiejscowych okręgach doręczeń, nie należących również do okręgu pocztowego listonosza wiejskiego, bez względu na to, czy są adresowane imiennie do poszczególnych nauczycieli, czy do zarządów szkół, czy do płatników rejonowych, a co do tych ostatnich bez względu na to, czy są zaopatrzone imieniem i nazwiskiem płatnika, czy tylko ich charakterem służbowym. Cała ostatnia grupa przekazów zamiejscowych jest tylko awizowana adresatom przez urzędy pocztowe; awizacje wydają urzędy pocztowe zgłaszającym się bądź samym adresatom, bądź ich osobistym posłańcom, bądź wreszcie posłańcom gminnym, poczem pieniądze na te przekazy wypłacają urzędy pocztowe na podstawie pokwitowanych przekazów po ewentualnym wylegitymowaniu osób, zgłaszających się po odbiór pieniędzy.

Z przedstawionego stanu rzeczy wynika, że przekazy adresowane imiennie do płatników rejonowych uposażenia nauczycielstwa publicznych szkół powszechnych, mieszkających w miejscowym okręgu doręczeń i okręgu pocztowego listonosza wiejskiego, podlegają opłacie za doręczenie względnie za skrytki pocztowe.

Nie posiadając w budżecie swym kredytu na zwrot opłacanych przez płatników kwot za doręczanie przekazów względnie za posiadanie skrytek pocztowych, Ministerstwo W. R. i O. P. w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu i Najwyższą Izbą Kontroli zmieniło § 7 Rozporządzenia z dnia 6 grudnia 1922 r. Nr. 5309/F/22 w sprawie dokonywania wypłat poborów nauczycielom publicznych szkół powszechnych oraz wydatków osobowych i rzeczowych w urzędach i zakładach naukowych szkolnictwa powszechnego, średniego i zawodowego w tym kierunku, że w razie wysyłki poborów pocztą Inspektor szkolny dołącza do zlecenia wypłaty wypełnione przekazy pocztowe, adresowane do kierownictwa tej szkoły, której płatnik jest nauczycielem. Jeżeli płatnikiem nie jest kierownik szkoły, ten ostatni udziela pocztowego pełnomocnictwa nauczycielowi, pełniącemu obowiązki płatnika.

Odpowiedzialnym za całość pieniędzy i prawidłowość wypłat jest w dalszym ciągu płatnik, który kwituje w urzędzie pocztowym na blankiecie przekazu odbiór pieniędzy.

W związku z powyższym należy przy ustalaniu rejonów płatniczych dążyć do tego, by w rejonach, w których przekazuje się pieniądze za pomocą przekazów pocztowych, płatnikiem był kierownik szkoły.

Naczelnik Wydziału
M. Piątkiewicz.

21.

**ODROCZENIE POBIERANIA PODATKU DOCHODOWEGO
OD DODATKU MIESZKANIOWEGO**

Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego
z dnia 31 grudnia 1930 r. Nr. OR-8779/30.

Na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 grudnia 1930 r. Nr. I. R./13223/30. Kuratorjum zawiadamia, że Ministerstwo Skarbu zarządzeniem z dnia 22 listopada 1930 r. L. D. V. 6205/2/30 w dalszym ciągu odroczyło po koniec 1931 r. pobieranie podatku dochodowego od dodatku mieszkaniowego, wypłacanego funkcjonarjuszom państwowym. Niedobrane na skutek niniejszego zarządzenia kwoty podatku dochodowego zostaną we właściwym czasie umorzone w drodze art. 126 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 411 z 1925 r.) Jednocześnie Ministerstwo Skarbu wyżej powołanym okólnikiem umorzyło podatek dochodowy, niedobrany z tego tytułu w roku 1929.

Okólnik niniejszy uzupełnia okólniki Kuratorjum z dnia 25. X. 1929 r. Nr. 198 i z dnia 31. XII. 1929 r. Nr. 198, wystosowane do podległych władz i państwowych zakładów szkolnych.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
Cz. Statkiewicz
Naczelnik Wydziału.

22.

OPLATY ZA PRAKTYCZNE EGZAMINY NAUCZYCIELSKIE.

Okólnik Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
z dnia 16 grudnia 1930 r. Nr. II. 28492/30.

Dotychczasowa opłata za praktyczny egzamin nauczycielski wystarcza tylko w bardzo ograniczonej liczbie wypadków na organizowanie egzaminu w tej szkole powszechnej, w której dany nauczyciel jest zatrudniony. Ponieważ stan taki jest sprzeczny z intencją artykułu 9 rozporządzenia Prezydenta

Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258), zmieniam częściowo zarządzenie swe z dnia 9 stycznia 1929 r. (Dz. Urz. Nr. 2/209/, poz. 17) i zarządzam na podstawie art. 7 cytowanego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w myśl § 6 Przepisów o praktycznym egzaminie na nauczyciela publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. z r. 1929, Nr. 1/208/, poz. 3), co następuje.

1) Opłata za praktyczny egzamin na nauczyciela publicznych szkół powszechnych wynosi 60 zł.

2) Zarządzenie niniejsze obowiązuje od dnia 1 stycznia 1931 r. Opłaty, wniesione przed tym terminem na podstawie wspomnianego zarządzenia z dnia 9 stycznia 1929 r. nie ulegają podwyższeniu.

3) Zarządzenia, wymienione w punktach II do VI wspomnianego wyżej okólnika z dnia 9 stycznia 1929 r. (Dz. Urz. Nr. 2/209/, poz. 17) pozostają bez zmiany.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
St. Czerwiński.

23.

W SPRAWIE WYPUSZCZENIA SERJI III PREMJOWEJ POŻYCZKI DOLAROWEJ.

Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego
z dnia 29 stycznia 1931 r. Nr. O. R. 445/31.

Na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 8 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 91/31 Kuratorjum zawiadamia, że w myśl postanowień rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 12 lipca 1930 r. w sprawie wypuszczenia ser. III premjowej pożyczki dolarowej (Dz. U. R. P. Nr. 52 poz. 438), posiadaczom obligacji ser. II. teje pożyczki, wypuszczonej na zasadzie ustawy z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129 poz. 919), przysługuje w terminie **od dnia 3 stycznia do 30 kwietnia 1931 r.** włącznie prawo wymiany tych obligacji sztuka za sztukę na obligacje ser. III. premjowej pożyczki dolarowej wraz ze wszystkimi 20 kuponami bez jakiegokolwiek dopłaty.

Nadto posiadacze każdych dwóch obligacji ser. II premjowej pożyczki dolarowej mogą równocześnie z wymianą ich na obligacje ser. III premjowej pożyczki dolarowej nabyć jedną obligację ser. III tej pożyczki **po uprzywilejowanej cenie**, równej wartości imiennej obligacji t. j. po 5 dolarów z doliczeniem do tej ceny, o ile kupno nastąpi po dniu 1 lutego 1931 r., wartości bieżącego kuponu do dnia kupna obligacji.

Wymiany oraz sprzedaży po uprzywilejowanym kursie mają dokonywać Bank Polski, Poczta Kasa Oszczędności (P. K. O.) i ich oddziały oraz inne instytucje, upoważnione przez Ministra Skarbu, a w razie zadeklarowania przez nabywców przy kupnie wpłaty **wyłącznie w złotych**, również i Kasy Skarbowe oraz Centralna Kasa Państwowa według stosunku 1 dol. = 8.914 zł.

Cena zatem sprzedażna jednej obligacji po uprzywilejowanym kursie wynosi 44 zł. 57 gr.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego

Cz. Statkiewicz

Naczelnik Wydziału.

24.

LOTERJA NA BUDOWĘ DOMU KULTURY I PRACY DLA WDÓW I SIERÓT PO POLEGŁYCH OBROŃCACH OJCZYZNY.

Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego
z dnia 11 lutego 1931 r. Nr. 0-987/31.

Na zasadzie pisma Stowarzyszenia Rezerwistów i byłych Wojskowych z dnia 7 lutego 1931 r. Nr. 121/31 Kuratorjum zawiadamia, że termin ciągnięcia loterii na budowę Domu Kultury i Pracy dla wdów i sierot po poległych obrońcach Ojczyzny, podany w komunikacie ogłoszonym w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 12 ex 1930 str. 622, a następnie zmieniony okólnikiem Kuratorjum z dnia 10 stycznia 1931 r. Nr. 326/30, został ponownie odroczony i ostatecznie wyznaczony na dzień 10 maja.

Tabelki oficjalne z wynikiem ciągnięcia zostaną ogłoszone w prasie.

Kurator Okręgu Szkolnego

I. Pytlakowski.

25.

KONCESJA NA SPRZEDAŻ ŚWIADECTW I DRUKÓW SZKOLNYCH.

Okólnik Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego
z dnia 9 lutego 1931 r. Nr. 0.637/31.

Nawiązując do okólnika z dnia 16 czerwca 1930 r. Nr. 186 w sprawie wymienionej w nagłówku, Kuratorjum zawiadamia, że Drukarnia Państwowa w Warszawie powierzyła również Radzie Szkolnej m. st. Warszawy (Komisja Opiek Szkolnych) sprzedaż świadectw i druków szkolnych, począwszy od dnia 24 stycznia 1931 roku.

Naczelnik Wydziału.

M. Piątkiewicz.

26.

RUCH SŁUŻBOWY.

Zakłady kształcenia nauczycieli.

M i a n o w a n i :

Antoni Perzyna, nauczyciel szkoły ćwiczeń, p. o. dyrektora państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego w Łowiczu, — nauczycielem tegoż seminarjum od dnia 1 lutego 1931 r. (Nr. I. K. N. 413/31).

Roman Młyński, nauczyciel państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego w Białymstoku, przydzielony do państwowych kursów nauczycielskich w Brześciu nad Bugiem dla pełnienia obowiązków dyrektora, — dyrektorem tychże kursów od dnia 1 lutego 1931 r. (Nr. I. K. N. 548/31).

Jerzy Laskowski, sekretarz kontraktowy państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, — sekretarzem etatowym tegoż Instytutu w IX st. służb. od dnia 1 stycznia 1931 r. (dekr. Min. II. 28273/30).

P r z y d z i e l e n i :

Karol Makuch, dyrektor państwowego seminarjum nauczycielskiego im. St. Konarskiego w Warszawie do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w charakterze p. o. ministerjalnego wizytatora szkół od dnia 19 stycznia 1931 r. (dekr. Min. Nr. I. Prez. 432/31).

Mieczysław Cieśluk, nauczyciel państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego w Grodnie, — do państwowego wyższego kursu nauczycielskiego w Warszawie na czas od dnia 1 lutego 1931 r. do dnia 31 sierpnia 1931 r. (pismo Min. Nr. II. 863/31).

P r z e n i e s i e n i w s t a n s p o c z y n k u :

Bolesław Batowski, pozostający w stanie nieczynnym kierownik państwowej preparandy nauczycielskiej w Bielsku Podlaskim — z dniem 28 lutego 1931 r. (pismo Min. Nr. II. 29552/30).

Janina Madziarówna, pozostająca w stanie nieczynnym nauczycielka szkoły ćwiczeń państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego im. St. Konarskiego w Warszawie, — z dniem 28 lutego 1931 r. (pismo Minist. Nr. II. 29492/30).

Czesław Tarkowski, nauczyciel państwowego pedagogjum im. St. Konarskiego w Warszawie — z dniem 1 stycznia 1931 r. (Nr. I. K. N. 8580/30).

Szkolnictwo średnie ogólnokształcące.

P o w o ł a n i d o s ł u ż b y c z y n n e j :

Katarzyna Knothe, nauczycielka gimnazjum państwowego im. H. Dąbrowskiego w Kutnie pozostająca w stanie pozasłużbowym, powołana do służby czynnej w gimnazjum państwowem Ziemi Kujawskiej we Włocławku od dnia 1 stycznia 1931 r. (Nr. II. 13830/30).

P r z e n i e s i e n i w s t a n n i e c z y n n y :

Dr. Stefan Bogumił Zakrzewski, lekarz szkolny gimnazjum państwowego im. T. Kościuszki w Gostyniu z dniem 7 stycznia 1931 r. (postan. Minist. Nr. II. 29513/30).

Przeniesieni w stan spoczynku:

Wanda Fiedorowiczowa, nauczycielka gimnazjum państwowego im. A. Mickiewicza w Grodnie — z dniem 1 stycznia 1931 r. (Nr. II. 273/31).

Zwolnieni:

Marjan Piłny, nauczyciel gimnazjum państwowego im. Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego w Ostrowie Mazowieckim, — na własną prośbę z dniem 24 stycznia 1931 r. (Nr. II. 13782/30).

Szkolnictwo zawodowe.

Mianowani:

Antoni Jakubowski, instruktor kontraktowy państwowej Niższej Technicznej Szkoły Kolejowej w Warszawie (na Nowym Bródnie), — instruktorem etatowym tejże szkoły od dnia 1 stycznia 1931 r. (Nr. III. 8303/30).

Przeniesieni na inne stanowiska:

Jan Skawiński, dyrektor państwowej Szkoły Rzemieśniczo-Przemysłowej w Suwałkach, — na równorzędne stanowisko do państwowej Szkoły Rzemieśniczo-Przemysłowej w Wilnie z dniem 31 grudnia 1930 r. (dekr. Min. III. A. 91/61/30).

Włodzimierz Raciborowski, nauczyciel państwowej Szkoły Mierniczej i Przemysłowo-Leśnej im. Marszałka J. Piłsudskiego w Łomży, — na stanowisko nauczyciela państwowej Szkoły Leśniczo-Przemysłowej w Szmydze z dniem 1 stycznia 1931 r. (Nr. III. 8656/30).

Przeniesieni w stan spoczynku:

Józefa Bojanowska, przełożona państwowej Szkoły Przemysłowo-Handlowej Żeńskiej w Warszawie z dniem 1 lutego 1931 r. (dekr. Min. Nr. III. A. 26/31).

27.

KONKURSY.

Kuratorjum ogłasza niniejszem konkurs na stanowisko przełożonej państwowej Szkoły Przemysłowo-Handlowej Żeńskiej w Warszawie od dnia 1-go września 1931 roku.

Kandydatki, ubiegające się o to stanowisko, winny odpowiadać warunkom, przewidzianym w ustawie o stosunkach służbowych nauczycieli z dnia 1 lipca 1926 r., w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 roku (Dz. U. R. P. Nr. 47 poz. 462), oraz rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 roku (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 721) o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach zawodowych.

Wysokość poborów określa ustawa o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116 poz. 924) ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dnia 22 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 129 poz. 918) i z dnia 1 marca 1927 roku (Dz. U. R. P. Nr. 27 poz. 207).

Podania należy udokumentowane, skierowane do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wnosić należy do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego w terminie do sześciu tygodni od daty ukazania się niniejszego konkursu w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Nr. III. 948/31).

Rada Szkolna Powiatowa pow. warszawskiego niniejszem komunikuje, że ogłosił konkurs na posady kierowników następujących szkół powszechnych w pow. warszawskim:

1) 7 kl. Nr. 3 w Nowym-Dworze, 2) 7 kl. Nr. 3 w Otwocku, 3) 7 kl. Nr. 4 w Otwocku, 4) 6 kl. w Elsnerowie, gm. Bródno, 5) 4 kl. w Cząstkowie Niem. gm. Cząstków, 6) 5 kl. w Słomczynie, gm. Jeziorna, 7) 4 kl. w Nieporęcie, 8) 3 kl. w Wieliszewie, gm. Nieporęt, 9) 7 kl. we Włochach, 10) 7 kl. w Pustelniku, gm. Marki, 11) 5 kl. w Halinowie, gm. Okuniew.

Udokumentowane podania należy w drodze służbowej składać na ręce Inspektora Szkolnego pow. warszawskiego w terminie 6-io tygodniowym od daty ukazania się niniejszego ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Min. W. R. i O. P. t. j. od dnia 31 stycznia 1931 r. (Dz. Urz. Nr. 1/233 z 31 I. 1931 r.).

w/z Przewodniczący Rady Szkolnej Powiatowej
E. Kasperowicz.

28.

SPRAWOZDANIE

o ruchu wycieczkowym w schroniskach noclegowych szkolnych.

Kuratorjum zawiadamia, że na terenie okręgu szkolnego warszawskiego znajdują się schroniska noclegowe dla wycieczek szkolnych w Warszawie, Płocku, Myszynie, Białowieży, Druskienikach i Grodnie. Ruch wycieczkowy w tych schroniskach w latach szkolnych 1928/29 i 1929/30. obrazują następujące liczby:

Miejscowość, w której znajduje się schronisko	Ilość łóżek	Rok	Ilość wycieczek	Ilość uczestników	Wycieczki składały się z uczniów:				Inni
					gimna- zjów	szkół zawo- dowych	semi- narjów	szkół po- wszech- nych	
Warszawa Gimn. państw. im. St. Batorego ul. Myśliwiecka 6 (100 łóżek) 7 klas. publ. szk. p. ul. Czerniakowska 128. (0 łóżek)	140	1928 29	84	2.668	693	183	255	1.002	535
		1929 30	61	1.398	204	150	159	842	43
Płock Publ. szk. powsz. im. św. Jadwigi	20	1928 29	15	501	84	—	20	332	65
		1929 30	40	859	139	91	84	493	52
Myszyniec Publ. szkoła powsz.	20	1928 29	1	106	—	—	—	106	—
		1929 30	5	87	12	25	—	42	8
Białowieża 7 klas. publ. szk. powsz.	20	1928 29	13	275	104	31	97	27	16
		1929 30	33	563	237	43	140	117	26
Druskieniki Publ. szk. powsz. im. marsz. J. Piłsudskiego.	10	1928 29	—	—	—	—	—	—	—
		1929 30	5	25	21	—	2	—	2
Grodno Państw. sem. naucz. męskie.	20	1928 29	—	—	—	—	—	—	—
		1929 30	29	450	168	6	131	95	50
Razem	230	1928 29	113	3.550	881	214	372	1.467	616
		1929 30	173	3.382	781	315	516	1.589	181

29.

**SPRAWOZDANIE O STANIE SZKOLNICTWA
OKRĘGU SZKOLNEGO WARSZAWSKIEGO W PIERWSZYM
DZIESIĘCIOLECIU NIEPODLEGŁEJ POLSKI,**

wygłoszone na posiedzeniu Rady Szkolnej Okręgowej
w dniu 6 marca 1929 r.

(ciąg dalszy)

IV.

**Kształcenie nauczycieli szkół powszechnych oraz wychowawczyń
przedszkoli w okresie od 1917/18 r. szkolnego do 1928/29 r. szkolnego.**

Sprawozdanie

wygłoszone przez kierownika oddziału kształcenia nauczycieli Kuratorjum
Karola Drewnowskiego.

Przygotowaniem nauczycieli szkół powszechnych pod kierunkiem oddziału kształcenia nauczycieli Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego zajmują się seminarja nauczycielskie, kursy nauczycielskie roczne oraz dwuletnie t. zw. pedagogja. Dalsze kształcenie czynnych nauczycieli szkół powszechnych odbywa się na kursach wakacyjnych i na wyższych kursach nauczycielskich. Przygotowaniem wychowawczyń przedszkoli zajmują się seminarja ochroniarskie.

Seminarja nauczycielskie.

Przed wojną w granicach okręgu warszawskiego były trzy rosyjskie seminarja państwowe o trzyletniej nauce, przyjmujące kandydatów po 5 — 7 latach nauki początkowej. Liczyły one 270 uczniów i 24 nauczycieli; dla celów praktyki pedagogicznej posiadały szkoły ćwiczeń, każda o 4 oddziałach i 2 nauczycielach. W r. 1905 przybyły trzy polskie seminarja: w Ursynowie i dwa w Warszawie, obecnie wszystkie państwowe. Czasy okupacji niemieckiej były okresem dużego przyrostu seminarjów (w liczbie 14); wszystkie one były jeszcze trzyletnie i przyjmowały młodzież po 5 — 7 latach uprzedniej nauki. Pierwsze polskie seminarja państwowe powstały w r. 1917/18; było ich wówczas — niezależnie od prywatnych — 6 przy 600 mniej więcej uczniach i 68 nauczycielach. W roku 1921/22, to jest w roku powstania Kuratorjum, skutkiem upaństwowienia pewnej ilości prywatnych seminarjów liczymy już państwowych seminarjów (bo o tych tylko posiadamy dokładne dane) 22, uczniów — 2545, nauczycieli — 250; przy każdym z tych seminarjów

organizuje się szkoła ćwiczeń własna o mniejszej lub większej ilości oddziałów i nauczycieli. Czas trwania nauki w tych seminarjach zgodnie z Dekretem Naczelnika Państwa z r. 1919 wynosi teraz nie trzy, lecz pięć lat, a od kandydatów wymaga się już ukończenia pełnej 7-klasowej szkoły powszechnej. Ponieważ 7 klasowych szkół powszechnych było wówczas jeszcze stosunkowo mało, powołuje się do życia szkoły specjalne t. zw. preparandy nauczycielskie, przygotowujące młodzież ze szkół wiejskich niżej zorganizowanych do seminarjów. Preparand tych w latach od 1917 do 1925 było w okręgu warszawskim 19, w chwili obecnej jest ich tylko dwie i to w likwidacji wobec wzrostu liczby szkół powszechnych 7 klasowych. Obecnie na terenie okręgu szkolnego warszawskiego funkcjonują 32 seminarja w tem 23 państwowe i 9 niepaństwowych; uczęszcza do nich 4.943 uczniów a naucza 386 nauczycieli; szkół ćwiczeń mamy 26 przy 117 klasach i 74 nauczycielach. Przybyło zatem w zestawieniu ze stanem rzeczy z czasu niewoli — przed r. 1905 — seminarjów 23; ilość wychowanków zwiększyła się osiemnaście razy; wzrósł także o dwa lata czas nauki, nie licząc uprzedniego, dłuższego przygotowania kandydatów do seminarjów.

Wszystkie 23 państwowe seminarja są zorganizowane w pełni, t. zn. mają czynnych 5 kursów, z wyjątkiem jednego seminarjum, likwidowanego z powodów finansowych. Z pośród 9 prywatnych seminarjów 3 są w likwidacji z tychże powodów, 2 w stadium rozwoju, a 4 posiadają organizację pełną. Koncesjonariuszami prywatnych seminarjów są przeważnie towarzystwa, np. Katolicki Związek Polek, częściowo sejmiki i miasta; jedno seminarjum (hebrajskie) prowadzone jest przez T-wo „Tarbut” w Grodnie.

U c z n i o w i e. — Liczba uczniów i uczennic w seminarjach od r. 1923/24 ulegała stałemu zwiększeniu, a mianowicie: w r. 1923/24 było we wszystkich seminarjach 4201 wychowanków, w r. 1925/26 — 4682, a w r. 1927/28 — 4943. Liczba uczniów 4943 z roku 1927/28 jest, zdaje się, liczbą mniej więcej stałą na przeciąg lat najbliższych w związku z likwidacją niektórych seminarjów z jednej strony, a rozwojem innych seminarjów — z drugiej strony.

Z pośród powyższej liczby 4943 wychowanków znaczna większość, bo 3829, t. j. 77% uczęszcza do seminarjów państwowych, a 1114, t. j. 23% — do seminarjów prywatnych. Stosunek tych liczb jest zrozumiały ze względu na ilość seminarjów państwowych (23) i prywatnych (9). Przy uwzględnieniu podziału młodzieży na płeć, okazuje się, że chłopców uczęszcza do seminarjów 2502 (51%), a dziewcząt — 2441 (49%); liczby te stwierdzają mniejszy napływ chłopców, bo chociaż seminarjów męskich mamy 15, a żeńskich tylko 8, liczba młodzieży obu płci jest prawie równa. Według wyznań uczęszcza do seminarjów: katolików 4422 (89%), prawosławnych (głównie do semi-

narjów na terenie województwa białostockiego) 139 (3%), ewangelików 52 (1%), wyznania mojżeszowego — 322 (6.5%), w tem do seminarjum hebrajskiego T-wa „Tarbut” w Grodnie — 96 uczniów.

Przy rozważaniu statystyki uczniów seminarjów na specjalną uwagę zasługuje sprawa corocznego dostarczania przez seminarja odpowiedniej ilości nowych nauczycieli.

Liczba uczniów na V kursach wynosiła w r.ub.792, z czego otrzymało świadectwa dojrzałości 619; w r.1928/29 liczba uczniów na V kursach wynosi 815.

Kuratorjam Okręgu Szkolnego Warszawskiego zatrudniło w szkolnictwie powszechnem w r. 1927/28 nowych nauczycieli 855; był to jednak rok bardzo dużego zapotrzebowania wobec zwolnienia niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych; w roku 1928/29 ruch służbowy zmniejszył się. Niemniej jednak cyfry te wykazują, że seminarja w okręgu warszawskim łącznie z innymi zakładami kształcenia nauczycieli, (rocznymi i dwuletnimi kursami nauczycielskimi) ledwo czynią zadość własnym potrzebom tegoż okręgu. Jeżeli mimo to zatrudniamy absolwentów seminarjów z innych okręgów, przyczyną tego jest okoliczność, że część naszych wychowanków szuka sobie i znajduje zatrudnienie w okręgach innych Kuratorów.

N a u c z y c i e. — Wychowanków seminarjów w przytoczonej liczbie 4943 naucza 386 nauczycieli etatowych. Z pośród nich 290 posiada kwalifikacje, a 96 jest niewykwalifikowanych; do niewykwalifikowanych zaliczam także tych, którzy już posiadają dyplomy naukowe, lecz nie złożyli jeszcze odpowiednich egzaminów pedagogicznych; takich nauczycieli jest 50. W seminarjach państwowych jest zatrudnionych 263 nauczycieli, z pośród których posiada kwalifikacje 216 (82%), nie posiada zaś kwalifikacji — 47 (18%); w seminarjach niepaństwowych jest zatrudnionych 123 nauczycieli, z pośród których jest wykwalifikowanych 74 (60%), niewykwalifikowanych — 49 (40%). Podział liczby nauczycieli według płci jest następujący: mężczyzn — 208, kobiet — 178.

S z k o ł y ć w i c z e ń. — Przy seminarjach nauczycielskich istnieją szkoły ćwiczeń, jako warsztaty praktyki pedagogicznej dla uczniów IV i V kursów. W zasadzie szkoły ćwiczeń winny być 7 klasowe, jednak ze względów lokalowych takich szkół mamy przy państwowych seminarjach tylko 4, 6 klasowych — 4, 4 klasowych — 12, 3 klasowych — 2; razem szkół ćwiczeń posiadamy 22 przy 106 klasach zamiast 23 przy 161 klasach. Z seminarjów prywatnych tylko 4 mają własne szkoły ćwiczeń zaledwie z 11 klasami. W państwowych szkołach ćwiczeń uczy się 2476 dzieci, pracuje 63 nauczycieli (w tem 30 mężczyzn i 33 kobiety); z tej liczby 48 posiada wykształcenie w zakresie Wyższego Kursu Nauczycielskiego i Instytutu Nauczycielskiego, a 15 w zakresie seminarjum lub zakładu równorzędnego.

W a r u n k i p r a c y w s e m i n a r j a c h. — Wśród warunków pracy dla nauczycieli i uczniów seminarjów na czoło wybija się sprawa budynków szkolnych.

Stan zapotrzebowania w zakresie szkolnych budynków państwowych uwypuklił się jasno, jeśli wyjdziemy z założenia, że dla seminarjum potrzebne są trzy budynki: jeden dla uczelni (wraz z pracowniami), drugi dla 7 klasowej szkoły ćwiczeń, trzeci dla internatu. W tej chwili stan rzeczy przedstawia się tak, że często budynek, przydatny w zasadzie tylko dla szkoły ćwiczeń lub internatu, zajmuje seminarjum (w obliczeniach ilości posiadanych budynków będzie on traktowany jako budynek szkoły ćwiczeń, względnie internatu). Otóż — przy uwzględnieniu tych założeń okazuje się, że rozporządzamy ogółem własnymi, odpowiednimi dla powyższych celów 36 budynkami; potrzeba nam jeszcze 33 budynków nowych. W liczbie posiadanych 36 budynków mamy 12 odpowiednich budynków dla seminarjów, 9 dla szkół ćwiczeń i 15 dla internatów. Winniśmy zaś zbudować: dla seminarjów 11 budynków, dla szkół ćwiczeń 14, dla internatów 8. Z pośród posiadanych własnych 36 budynków Ministerstwo wybudowało oraz przebudowało gruntownie 8 jednostek seminarjów, szkół ćwiczeń i internatów (budynków tylko 5), nabyło trzy jednostki (dwa budynki). Odziedziczonych po b. gimnazjach, seminarjach i różnych instytucjach z czasów zaborczych mamy 22 jednostki; odremontowanie ich kosztowało dużo sił i pieniędzy.

Seminarja prywatne w porównaniu z seminarjami państwowymi mieszczą się w gorszych lokalach i z tego powodu nie mają własnych sal gimnastycznych, szkół ćwiczeń oraz internatów. W ostatnim roku zaczęto budować i częściowo wykończono dwa budynki dla seminarjów prywatnych: dla żeńskiego we Włocławku i S. S. Zmartwychwstanek w Warszawie oraz jeden internat w Warszawie dla niezamożnych uczennic.

Powierzchnia terenów (gruntów), posiadanych przez seminarja państwowe, wynosi 56 ha, podczas gdy przy najniższej normie posiadania (4 ha na seminarjum) powierzchnia ta powinna wynosić pod budynki, boiska, ogrody szkolne i pola użytkowne dla internatów — 92 ha.

K o s z t y u t r z y m a n i a s e m i n a r j ó w p a ń s t w o w y c h. — Wobec braku danych z lat ostatnich o budżecie państwowych seminarjów w okręgu, z konieczności wypada ograniczyć się do cyfr przybliżonych. Dla osiągnięcia tych cyfr wybrałem cztery seminarja, z których dwa kosztowniejsze, bo mają pełną, 7 klasową szkołę ćwiczeń, dwa zaś tańsze — z 4klasową szkołą ćwiczeń. Okazało się, że wynagrodzenie personelu nauczycielskiego w tych czterech seminarjach wyniosło w 1927/28 r. szk. 406.000 zł., wydatki rzeczowe wraz z remontami — 107.000 zł., razem — 513.000 zł., a zatem przeciętny koszt roczny utrzymania seminarjum wynosił około

128.000 zł. Ponieważ seminarjów mamy 23, podnosi to roczny koszt utrzymania wszystkich seminarjów niewiele więcej do kwoty 2.944.000 zł. przy 6175 uczniach seminarjów i szkół ćwiczeń. Stąd wynika, że nauka jednego wychowanka seminarjum kosztuje Skarb Państwa rocznie około 475 złotych. Tytuł niewiele więcej kosztuje kształcenie ucznia w seminarjum prywatnym (np. w seminarjum Katolickiego Związku Polek w Warszawie).

N a u c z a n i e w s e m i n a r j a c h. — Program nauczania dla seminarjów nauczycielskich został wydany przez Ministerstwo w r. 1921. W porównaniu z programem dawnego rosyjskiego seminarjum zakres nauczania zwiększył się tu o tyle, o ile zwiększył się wymiar czasu na naukę, wymiar ten zaś wzrósł o dwa lata, nie licząc dłuższego przygotowania się kandydów do seminarjów. Dla przykładu, do jakiego stopnia zakres ten został rozszerzony, warto podać, że w seminarjach rosyjskich nie uczono wcale algebry, a nauczanie fizyki z chemią trwało tylko dwa lata zamiast, jak w dzisiejszych, cztery lata; nie uczono historii wychowania, nauki obywatelstwa (o Polsce współczesnej), robót ręcznych i t. p.

Charakter dzisiejszych seminarjów tak określa program ministerjalny: „Seminarjum jest szkołą zawodową, przygotowującą młodzież do zawodu nauczycielskiego, ale najważniejszą kwalifikacją zawodową nauczyciela jest dobre wychowanie i wykształcenie ogólne”. Uczeń winien otrzymać w seminarjum „takie wykształcenie ogólne, jakie daje prawo do dojrzałości umysłowej” oraz takie wykształcenie zawodowe, jakie jest „niezbędne do pożytecznego rozpoczęcia pracy zawodowej i daje punkt wyjścia do dalszego doskonalenia się w toku tej pracy”. W związku z tem „praca ucznia w ciągu pierwszych trzech lat skupia się ze znaczną ilościową przewagą na przedmiotach przyrodniczo-matematycznych i artystyczno-technicznych, w ostatnich dwóch latach środek ciężkości pracy ucznia przesuwają się wyraźnie w kierunku zagadnień społeczno-wychowawczych”. Te ostatnie zagadnienia są omawiane głównie na lekcjach przedmiotów pedagogicznych, psychologii, nauki o dziecku, historii wychowania, pedagogiki oraz metodyki elementarnego nauczania wraz z ćwiczeniami praktycznymi.

Nie mniejszym zmianom, niż zakres programu, uległa metoda nauczania. W seminarjach rosyjskich głównym zadaniem było nauczyć ucznia, w seminarjach zaś polskich — rozwinąć i przez to nauczyć. W związku z tem zasadniczo inną ma być obecnie postawa ucznia wobec nauki: zamiast biernej, polegającej tylko na słuchaniu słów nauczyciela i przyswajającej treść podręcznika, staje się ona czynną, poszukującą, badawczą, samodzielną, a potem utrwalającą wyniki pracy. Również z gruntu odmienną ma być rola nauczyciela: teraz nie zadaje on tylko i nie wyklada, lecz obmyśla plany i kieruje

wysiłkami owej poszukującej, badawczej i samodzielnej pracy uczniów; aby temu sprostać, nauczyciel musi wiele i stale pracować nad sobą.

Przejście od dawnego zakresu nauczania do nowego, bardziej rozszerzonego, przejście od dawnych metod nauczania do nowych, nie było rzeczą łatwą i nie jest już zakończone. Pod niejednym względem nie dociagnęliśmy jeszcze w wykonaniu do wymaganego poziomu; niedostatecznie np. mimo intensywnej i umiejętnej naogół pracy nauczycieli przeprowadza się egzekutywę materialnych wiadomości i uzdolnień uczniów w zakresie gramatyki języka ojczystego lub podstaw matematyki, za mało uczyniono dotąd wobec olbrzymich potrzeb i rozpoczynania wszystkiego od początku w sprawie doskonalenia nauczycieli seminarjów, chociaż wielu nauczycieli otrzymało dotychczas wykształcenie na koszt Skarbu Państwa. Posunięto się jednak pod względem nauczania o duży krok naprzód i osiągnięto poważne rezultaty. Dzięki pracy nauczycieli szkół powszechnych młodzież zgłaszająca się do seminarjów na kurs pierwszy jest coraz lepiej przygotowana. W seminarjach z każdym rokiem podnosi się również poziom nauki i wymagań; o ile trzy — cztery lata temu mieliśmy jeszcze niezorganizowane zakłady bądź to pod względem kierownictwa, bądź grona nauczycielskiego, dzisiaj mamy tu i ówdzie niezorganizowane tylko poszczególne przedmioty nauczania. Od maturzystów seminarjalnych żąda się, by całkowicie odpowiadali wymaganiom, stawianym nauczycielowi szkoły powszechnej. Dąży się do tego, by wszyscy uczniowie V kursów kończyli seminarja. Jeżeli jednak ten i ów absolwent nie jest przygotowany do zawodu, to albo uniemożliwia mu się zajęcie stanowiska — (odsetka reprobowanych wynosi 10%), albo nawet — w wyjątkowych wypadkach — zwalnia się w pierwszych latach z posady. Dołożono wreszcie dużo starań przez zorganizowanie wszelkiego rodzaju pomocy naukowych, pracowni i laboratoriów dla umożliwienia należytego stosowania nowoczesnej metody nauczania. Na 23 seminarja państwowe rozporządzamy 22 urzędowymi pracowniami biologicznymi, 19 fizyko-chemicznymi, 7 geograficznymi, 19 salami gimnastycznymi i 20 boiskami, wreszcie 20 salami do robót ręcznych z odpowiednimi warsztatami. Biblioteki uczniowskie i nauczycielskie liczą przeciętnie w jednym seminarjum państwowym 2.500 tomów. W seminarjach prywatnych pracowni jest znacznie mniej, — ogółem tylko 9.

W y c h o w a n i e. — Wychowanie młodzieży we wszystkich typach szkół staje się dzisiaj nakazem coraz bardziej obowiązującym i stosowanym. W seminarjach nauczycielskich, jako zakładach z przeznaczenia swego wychowawczych — musi odgrywać i odgrywa tem większą rolę. Wszak od absolwenta seminarjum, jako przyszłego nauczyciela — wychowawcy można i należy żądać, by żywił przyjaźń dla dzieci, połączoną ze znawstwem ich

duszy, wolno żądać, by był uspołeczniony a nawet w pewnym stopniu usprawniony w dziedzinie współpracy w różnych stowarzyszeniach.

Z ważności kształtowania osobowości moralnej i kultywowania powyższych specjalnych cech wśród młodzieży seminarjalnej nauczycielstwo seminarjów zdaje sobie sprawę i osiąga ten cel przez rozciąganie nad młodzieżą opieki w szkole, przez współpracę w uczniowskich organizacjach samorządowych i przez oddziaływanie wychowawcze na młodzież, zamieszkałą w internatach.

Co do pierwszej z tych dróg, t. j. rozciągania opieki w szkole, wychowawcy klasowi troszczą się o stan zdrowotny swoich wychowanków w porozumieniu z lekarzem szkolnym, o stan naukowy i moralny — w porozumieniu z domem rodzinnym oraz oddziałują na kurs, jako zbiorowisko i na poszczególne jednostki. Współpraca nauczycieli w organizacjach samorządowych uczniowskich odbywa się na terenie bratnich pomocy, kółek naukowych, czytelni, kas oszczędnościowych, kooperatyw, pisemek uczniowskich, teatrzyków, kółek sportowych i hufców szkolnych; w wielu seminarjach funkcjonują nadto kółka oświaty pozaszkolnej, straż pożarna, chóry i orkiestry. Wszystkie te organizacje — po kilka oczywiście w każdym zakładzie, — należycie kierowane, są wysoce pożyteczne i celowe, chodzi tu bowiem o kontakt młodzieży z życiem narodu pod względem kulturalnym, społecznym, państwowym i t. p. W zakresie oddziaływania wychowawczego na młodzież, zamieszkałą w internatach przy seminarjach państwowych zrobiono bardzo dużo. Na 23 seminarja państwowe internaty posiadają 22 seminarja, w których zamieszkuje 1712 uczniów, czyli prawie połowa młodzieży, uczęszczającej do seminarjów. Ilość wychowawców w tych internatach, z reguły nauczycieli seminarjów, zależna jest od ilości wychowanków w danym internacie z tem jednak, że na każdym 25 wychowanków przypada jeden wychowawca. Wynagrodzenie tego wychowawcy wynosi jak za 12 godzin tygodniowo pracy, aczkolwiek w rzeczywistości wychowawca poświęca tej pracy znacznie więcej czasu. Wychowawców tych jest w seminarjach 84. Zadaniem ich jest przyzwyczajać młodzież do czystości, porządku, estetyki, umiejętności współżycia, zamiłowań kulturalnych oraz nadzorować i pomagać młodzieży w jej pracy naukowej.

Przejętna cena utrzymania jednego wychowanka w tych internatach dzięki umiejętnej gospodarce zarządów internatów wynosi zaledwie od 60 do 70 zł. miesięcznie przy zupełnie odpowiednim wyżywieniu wychowanków. Budżet roczny internatów przy seminarjach państwowych osiągnął w r. szk. 1927/28 kwoty 1.119.829 zł., z czego zasiłki ze źródeł społecznych wyniosły 38.072 zł. Skarb Państwa poza wychowawcami, lokalem i opałem dał internatom subsydjum w kwocie 9.011 zł., internaty zaś, jak-

gdyby wzamian za to, inwestowały w tym samym roku na różne urządzenia własne (np. umeblowanie) 77.328 zł.

Roczne kursy nauczycielskie i pedagogja nauczycielskie.

Obok seminarjów nauczycielskich w ostatnich latach powstają także innego rodzaju zakłady szkolne, przygotowujące do zawodu nauczycielskiego, a mianowicie roczne i dwuletnie kursy nauczycielskie; te ostatnie noszą nazwę pedagogjów nauczycielskich. Do zakładów tych przyjmuje się wyłącznie osoby, które mają ukończoną szkołę średnią ogólnokształcącą.

W zakresie rocznych kursów nauczycielskich i pedagogjów Kuratorjum ma doświadczenie niewielkie. Z pośród dwu kursów rocznych, z jakimi mieliśmy do czynienia, za udany uważać należy jedynie kurs w Warszawie, istniejący od r. szk. 1919/20, obecnie przekształcony na pedagogjum; kurs ten w ciągu 9 lat swego istnienia dał 455 abiturjentów. Założony w r. szk. 1925/26 roczny kurs nauczycielski w Płocku wykazał, że nie należy uruchamiać takich zakładów o jednym komplecie dla 20 — 30 słuchaczy w oparciu o seminarjum, gdyż wtedy na tem cierpią obydwie zakłady. Prawidłowa organizacja rocznych kursów wymaga większego skupienia słuchaczy i własnych pedagogów oraz metodyków w zakresie przedmiotów, wykładanych w szkole powszechnej. Kurs w Płocku podobnie zresztą, jak i roczny kurs w Warszawie, wykazały nadto, że narazie na kursy tego rodzaju zapisują się prawie wyłącznie kobiety. Pewne obawy budziła także okoliczność, czy w ciągu jednego roku można należycie przygotować pod względem teoretycznym i praktycznym kandydatów na nauczycieli. Obserwacje władz szkolnych stwierdzają jednak, że wychowankowie tych kursów pracują w szkole naogół pożytecznie.

Obecnie w okręgu czynne są tylko dwa kursy roczne: T-wa Szkoły Średniej w Ostrołęce i Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie. Pierwszy pracuje w trudnych warunkach, drugi zorganizował się w ciągu ub. roku szkolnego (1927/28) prawie całkowicie, brak im jednak obu własnej szkoły ćwiczeń, korzystają więc dla celów praktyki pedagogicznej ze szkół powszechnych. Na pierwszy z tych kursów uczęszcza 34 kobiety na drugi — 68 kobiet i 12 mężczyzn.

Dwuletnie kursy czyli pedagogjum powstało dopiero we wrześniu 1928 r. i jest w stadium organizacji. O przyjęcie do pedagogjum ubiegało się około 140 osób, przyjętych zostało ze względu na pomieszczenie 76 osób, w tem 6 mężczyzn.

Nauczycielami rocznych kursów i pedagogjum są nauczyciele seminarjów i gimnazjów oraz częściowo profesorowie wyższych zakładów naukowych.

Program rocznych kursów niewiele odbiega co do wymiaru godzin i zakresu nauczania przedmiotów pedagogicznych od programu w seminarjum.

Znacznie dalej, niż w seminarjum i na rocznym kursie, idzie program nauczania przedmiotów pedagogicznych w pedagogjum. Wprowadzono tu przede wszystkim wstęp do filozofii i wybrane zagadnienia z socjologii, bogaciej w godziny zajęć uposażono grupę nauk psychologicznych i pedagogicznych wraz z praktyką pedagogiczną. Ponadto, pragnąc za pośrednictwem pedagogjum przygotować specjalistów do nauczania pewnych przedmiotów w wyższych oddziałach szkół powszechnych, uwzględniono również w pedagogjum dalsze kształcenie się słuchaczy w wybranych przedmiotach.

Zagranicą: w Czechosłowacji, Anglii, Szwajcarii i Niemczech tego rodzaju pedagogja, instytuty nauczycielskie, akademje pedagogiczne dwu i trzy-letnie są nieco liczniejsze, również jednak niedawno zapoczątkowane.

Kursy wakacyjne i wyższe kursy nauczycielskie.

Kształcenie nauczycieli szkół powszechnych na kursach wakacyjnych miało zupełnie inny charakter w latach od 1919 do 1927, inny zaś charakter ma od r. 1928. Miesięczne kursy wakacyjne w latach od 1919 do 1927 (włącznie) miały na celu dopomagać niewykwalifikowanym nauczycielom szkół powszechnych w zdobyciu kwalifikacji i uprawnień. Kursów tych o programie mniejwięcej seminarjalnym było w naszym okręgu w latach 1922—1927 zarówno państwowych jak i prywatnych (samorządowych) 461, w tem 8 dla nauczycieli szkół żydowskich. Czerpało z nich wiedzę od 906 prelegentów około 13.538 słuchaczy-nauczycieli.

Dzięki tym kursom obecnie na terenie naszym procent nauczycieli niewykwalifikowanych jest minimalny, wynosi bowiem tylko 2 (około 200 na 11.000 nauczycieli).

Kursy wakacyjne od r. 1928 mają za zadanie dopomagać nauczycielom *w y k w a l i f i k o w a n y m* już nie przy zdobywaniu kwalifikacji, lecz do pełniejszego przygotowania naukowego, do doskonalenia się w zakresie metod pracy szkolnej i rozszerzania ich wiedzy praktycznej z zakresu zagadnień gospodarczych i społeczno-oświatowych.

Prelegentami są tu nauczyciele szkół średnich, seminarjów, wyższych kursów, częściowo asystenci wyższych zakładów; opłata słuchaczy wynosi 10 zł. Takich kursów było w r. 1928 na terenie okręgu warszawskiego 26, z czego państwowych 20, a prywatnych 6, przy 52 prelegentach; jako zjawisko bardzo dodatnie warto podnieść ofiarność sejmików na cele kursów, które dały subsydjów około 5 tys. zł. (najwięcej dały sejmiki w Pułtusk i Grodnie). Uczęszczało na kursy powyższe 872 słuchaczy (po 30 na kurs). Prelegenci oceniają ich pracę jako bardzo intensywną i na tej podstawie

można wróżyć kursom dobrą przyszłość. Dzięki temu za zgodą Ministerstwa i przy pomocy samorządów liczba kursów zostanie podczas zbliżających się wakacyj znowu zwiększona.

Inną formą dalszego kształcenia się nauczycieli w stosunku do kursów wakacyjnych, są wyższe kursy nauczycielskie dwuletnie i roczne.

Kursy dwuletnie — to inicjatywa nauczycieli, pracujących w większych środowiskach miejskich lub w ich sąsiedztwie. Program na tych kursach jest taki sam, jak na rocznym kursie, z tą różnicą, że nauka na nich odbywa się w ciągu dwu lat w soboty i niedziele, w czasie feryj świątecznych i trojga kolejnych wakacyj bez uszczerbku dla pracy szkolnej i bez zniżki godzin. Kursy te są samowystarczalne; na budżet ich składają się opłaty słuchaczy i niekiedy pomoc samorządu. Ministerstwo zezwoliło słuchaczom tych kursów na zdawanie częściami egzaminów na rocznym Wyższym Kursie Nauczycielskim w Warszawie. Kursy takie odbywały się w sześciu miejscowościach przy liczbie słuchaczy niewielkiej, przeciętnie przy 15 słuchaczach na kursie.

Roczny Wyższy Kurs Nauczycielski w Warszawie jest zakładem typowym dla dokształcania nauczycieli wykwalifikowanych w sposób systematyczny w różnych specjalnościach. Słuchacze tego kursu w ilości 160 korzystają z urlopów płatnych pełnych i częściowych, mogą więc cały rok względnie spokojnie poświęcić się pracy naukowej.

Jeden wyższy kurs w Warszawie, przeznaczony dla nauczycieli z kilku okręgów szkolnych — to za mało, tem więcej, że z samego tylko okręgu szkolnego warszawskiego ubiega się o przyjęcie rocznie około 400 osób, przyjętych zaś zostaje zaledwie 60. Uwzględniając powyższe Ministerstwo W. R. i O. P. od r. szk. 1929/30 zwiększyło ilość grup naukowych i zarazem ilość urlopów częściowych, t. j. za zwrotem kosztów zastępstwa z tem, że zwrot ten ma być rozłożony słuchaczom na trzy lata po ukończeniu Wyższego Kursu Nauczycielskiego.

Wyższy Kurs Nauczycielski w Warszawie istnieje od r. szk. 1918/19, a grupa rysunków i robót tego Kursu od r. szk. 1920/21. W ciągu tego czasu ukończyło ten zakład 1654 nauczycieli, w tem 311 — grupę rysunków i robót. Pracują oni wszyscy — niewątpliwie z pożytkiem — przeważnie w wyżej zorganizowanych szkołach powszechnych.

Seminarja ochroniarskie.

Przygotowanie wychowawczyń przedszkoli dla dzieci w wieku od 3-ch do 7 lat odbywa się w sześciu, znajdujących się wyłącznie w m. st. Warszawie, seminarjach ochroniarskich, wśród których jedno jest państwowe. Liczba seminarjów ochroniarskich w porównaniu z czasami rządów rosyjskich nie wzrosła, pozostała ta sama, co tłumaczy się nieuregulowaniem dotychczas

sprawy zakładania i utrzymywania przedszkoli. Program nauczania w seminarjach ochroniarskich znajduje się dopiero w opracowaniu, podobnie, jak i będący dla nich podstawą program nauczania w przedszkolach. Mimo to życiowo dokonał się pewien postęp w dziedzinie seminarjów ochroniarskich. Część seminarjów prywatnych powiększyła swe lokale i urzędnia szkolne. Pewnej poprawie uległa sprawa personelu nauczycielskiego; z pośród 56 nauczycieli, pracujących w seminarjach ochroniarskich 44-ch posiada obecnie pełne kwalifikacje do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Pod wpływem państwowego seminarjum ochroniarskiego, gdzie wprowadzono trzyletnią naukę, dwa seminarja prywatne przeszły już z dwuletniej nauki na trzyletnią, umożliwiając w ten sposób zdobycie przez wychowawczynie przedszkoli większej wiedzy ogólnej i zawodowej. Napływ kandydatek do tych zakładów z ukończoną klasą 7-mą szkoły powszechnej z roku na rok wzrasta i wynosi w r. b. 350 uczennic. Absolwentek w r. szk. 1927/28 było 96, przyczem wszystkie uzyskały posady w przedszkolach.

Przy państwowym seminarjum ochroniarskim — prowizorycznie — w r. ub. uruchomiony został z polecenia Ministerstwa W. R. i O. P. roczny kurs służby społecznej dla dziecka. Kurs ten przeznaczony jest dla wychowawców internatów, sierocińców, opiekunek dzieci zaniedbanych lub przestępnych; pożądanem wszakże jest, by uczęszczały na ten kurs także osoby, należące do zarządów, rad nadzorczych i t. p. odpowiednich instytucji opiekuńczych. Na kurs ten uczęszczało w r. ub. 29 osób, a w r. b. 27. Kurs kosztował 10.211 zł., wykształcenie jednej słuchaczki — 352 zł.

W związku z powyższem sprawozdaniem nasuwają się — poza budową gmachów dla zakładów kształcenia nauczycieli i ochroniarek — następujące dezyderaty na przyszłość: 1) powołanie do życia drugiego państwowego seminarjum ochroniarskiego i 2) zwiększenie liczby rocznych kursów nauczycielskich.

V.

STAN SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO.

Sprawozdanie

wyłoszone przez p. o. naczelnika wydziału szkół zawodowych Kuratorjum
Władysława Borowskiego.

Uwagi ogólne.

Wydział szkolnictwa zawodowego w Kuratorjum został zorganizowany od 1. I. 1927 roku.

Szkoły zawodowe, znajdujące się obecnie na terenie okręgu szkolnego warszawskiego, zostały przekazane przez Ministerstwo w kilku terminach:

od 1 stycznia 1927 r. — szkoły wojew. warszawskiego z wyjątkiem szkół technicznych, od 1 lipca 1927 r. — szkoły wojew. białostockiego, od 1 października 1927 r. — szkoły techniczne.

Szkolnictwo zawodowe jest znacznie zróżniczkowane ze względu na różnorodność zawodów, zakresu nauczania i wymaganego przygotowania ogólnego. Obecna organizacja szkolnictwa zawodowego uwzględnia następujące typy szkół:

1. szkoły normalne — dzienne, w których połączone jest nauczanie praktyczne z teoretycznym: a) techniczne, b) rzemieślniczo-przemysłowe, c) handlowe i d) żeńskie przemysłowe.

2. szkoły dokształcające dla młodzieży pracującej w handlu, rzemiośle i przemysle.

3. kursy wszelkich typów, przeważnie dla dorosłych.

Od kandydatów do szkół wymienionych typów wymagane jest przygotowanie ogólnokształcące następujące: do szkoły technicznej zasadniczego typu — 7 kl. szkoły powszechnej lub 4 kl. szkoły średniej, — do szkoły technicznej wyższego typu — 6 klas szkoły średniej, — do szkoły żeńskiej typu średniego — 7 kl. szkoły powszechnej lub 4 kl. szkoły średniej, — do szkoły żeńskiej typu niższego i do szkoły rzemieślniczo-przemysłowej — co najmniej 5 kl. szkoły powszechnej (w rzeczywistości znaczna liczba kandydatów (ek) posiada wykształcenie 6 lub 7 klas.); do szkoły handlowej typu zasadniczego — 6 kl. szkoły powszechnej lub 3 kl. szkoły średniej, do szkoły handlowej typu wyższego (liceum) — 6 kl. szkoły średniej.

Czas trwania nauki w szkołach technicznych wynosi 4 lata, w szkołach żeńskich i rzemieślniczo-przemysłowych — 3 lata, w szkołach handlowych typu zasadniczego — 2 lub 3 lata, w liceach handlowych — 2 lata.

Szkoła dokształcająca jest trzyletnia; wymagane jest ukończenie co najmniej 4 klas szkoły powszechnej; dla uczniów, którzy nie ukończyli 4 klas, organizuje się narazie klasy przygotowawcze.

Czas trwania nauki na kursach i przygotowanie ogólne uzależnia się od specjalności, której są poświęcone kursy; przeważnie kursy są krótkoterminowe — od 3 miesięcy do jednego roku.

Dane statystyczne wykazują, że tylko nieznaczny procent młodzieży (około 6%) może przygotować się do zawodu w odpowiednich zakładach naukowych, reszta zaś uczy się zawodu praktycznie u mistrzów.

Ustawa o prawie przemysłowem z r. 1927 nakłada na młodzież, zatrudnioną w przemyśle, rzemiośle i handlu obowiązek uczęszczania do zawodowych szkół dokształcających. Do zakładania i utrzymywania tych szkół obowiązaną są związki komunalne. Należy więc przypuszczać, że już od roku

1929/30 do budżetów związków komunalnych będą wstawiane odpowiednie kredyty na ten cel.

Absolwenci szkół zawodowych w państwowej służbie cywilnej korzystają przeważnie z takich samych praw, jak maturzyści gimnazjalni. Prawo do skróconej służby wojskowej i ubiegania się o stopień oficera rezerwy posiadają absolwenci szkół technicznych i liceów handlowych.

Świadectwa ukończenia kursów zawodowych nie dają żadnych uprawnień.

Absolwenci szkół zawodowych z łatwością otrzymują zajęcia we wszelkich dziedzinach pracy zawodowej.

Obecny personel nauczycielski szkół zawodowych posiada różnorodne kwalifikacje w zależności od typu szkoły i przedmiotu nauczania: a) nauczyciele przedmiotów zawodowych przeważnie posiadają dyplomy specjalnych zakładów naukowych i praktykę zawodową, b) nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących posiadają dyplomy do nauczania w szkołach średnich, c) w szkołach dokształcających uczą częściowo nauczyciele szkół powszechnych.

Na przyszłość kwalifikacje nauczycielskie szkół zawodowych będą normowane według rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 marca 1928 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4/197 poz. 68).

Wydatki na szkolnictwo zawodowe z budżetu państwowego w roku budżetowym 1928/29 wynosiły 4.126.000. zł. (14.700.000. zł w całym Państwie). Oprócz tego społeczne szkoły zawodowe otrzymały zasiłki z dodatkowych opłat za świadectwa przemysłowe. Z tego funduszu dla szkolnictwa zawodowego na terenie okręgu warszawskiego w ubiegłym roku kalendarzowym (1928) przypało 1.800.000. zł.

Państwowe szkoły zawodowe są bezpłatne; uczniowie wnoszą tylko niewielką opłatę na pomoce naukowe i zużycie materiałów. Publiczne szkoły dokształcające są również bezpłatne. Szkoły społeczne i prywatne pobierają czesne od 20 do 60 zł. miesięcznie. Koszt utrzymania jednego ucznia w szkołach różnych typów wynosi przeciętnie: w technicznych — 750 zł., w rzem. przemysłowych — 600 zł., w handlowych — 475 zł., w żeńskich zawodowych — 500 zł., w dokształcających — 150 zł. (Warszawa).

Stan i rozwój szkolnictwa zawodowego.

Obecny stan szkolnictwa zawodowego oraz jego rozwój na terenie okręgu szkolnego warszawskiego w okresie dziesięciolecia ilustrują następujące liczby:

Zestawienie liczbowe szkół zawodowych i kursów w r. szk. 1928/29.

O b s z a r	Typy szkół państwowych i prywatnych					Szkoly dokształcające	K u r s y						O g ó ł e m
	Handlowe	Rzemieśniczo-przemysłowe	Żeńskie zawodowe	Techniczne	R a z e m		Żeńskie zawodowe	Handlowe i jęz. obcych	Rzemieślnicze	Techniczne	Samochodowe	R a z e m	
	p a ń s t w o w e												
m. st. Warszawa . . .	2	2	5	8	17	54	44	28	14	10	7	103	174
woj. warszawskie . . .	1	1	1	—	3	17	13	5	—	—	1	19	39
woj. białostockie . . .	—	3	2	1	6	5	8	7	—	—	1	16	27
razem	3	6	8	9	26	76	65	40	14	10	9	138	240
	p r y w a t n e												
m. st. Warszawa . . .	13	6	14	1	34	—	—	—	—	—	—	—	34
woj. warszawskie . . .	13	3	3	—	19	—	—	—	—	—	—	—	19
woj. białostockie . . .	5	6	3	—	14	—	—	—	—	—	—	—	14
razem	31	15	20	1	67	—	—	—	—	—	—	—	67
o g ó ł e m	34	21	28	10	93	76	65	40	—	0	9	138	307

Szkoły zawodowe normalne dzienne.

Rok	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba absolwentów	Liczby %		U w a g i
				uczniów	uczen- nic	
1918	21	2.459	237	70	30	*) w okresie dziesięciolecia 9.300
1928	93	12.454	1.460*)	60	40	

Szkoły zawodowe dokształcające i kursy.

O b s z a r	Szkoly dokształcające				K u r s y			
	L i c z b a				Liczba kursów	Liczba słuchaczy		
	oddzia- łów	ucz- niów	uczen- nic	Razem		męż- czyzn	kobiet	Razem
m. st. Warszawa . . .	305*)	8.353	1.794	10.147**)	89	2.302	4.456	6.758
woj. warszawskie . . .	72	1.612	85	1.697				
woj. białostockie . . .	7	102	—	102				
Razem	384	10.067	1.879	11.946				

*) w 1918 — 16. **) w 1918 r. — 400.

Liczba szkół posiadających własne gmachy szkolne.

Charakter szkoły według prawa własności	S t a n			Uwagi
	w 1918 r.	w 1928 r.	w budowie	
Szkoły państwowe	—	15	2	*) warsztaty
Szkoły komunalne	2	2	4*)	
Szkoły społeczne i prywatne	19	22	4	

Zestawienie procentowe liczby uczniów w/g wyznania.

W y z n a n i e	Szkoly normalne dienne		Szkoly doksztalcające (Warszawa)	
	Liczby %		Liczby % w r. szk. 1927/28	
	w 1918 r.	w 1928 r.	uczniów	uczennic
Rzymsko-katolickie	80,50	85,70	97,4	91,5
Ewangelickie	0,50	0,15	1,5	0,7
Prawosławne	—	2,40	0,3	0,5
Mojżeszowe	19,00	10,70	0,8	7,3
Inne wyznania	—	0,17	—	—

Szkoly dla młodzieży wyznania mojżeszowego w 1928/29 r. szk.

Typy szkół	Z językiem wykładowym polskim			Z językiem wykładowym żydowskim		
	Liczba szkół	Liczba		Liczba szkół	Liczba	
		uczniów	uczennic		uczniów	uczennic
Rzemieślnicze	2	324	—	2	235	—
Handlowe	2	121	—	—	—	—
Przemysłowe żeńskie	1	—	120	2	—	238

Przykład kosztów organizacji i utrzymania szkoły zawodowej o typie rzemieślniczo-przemysłowym.

Kubatura budynków Państwowej Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowej we Włocławku, zaprojektowanej na 250 uczniów wynosi około 30.000 m³ (ca 8.000 m³ pawilon warsztatowy i ca 12.000 m³ pawilon klasowy).

Licząc przeciętny koszt budowy 1 m.³ obu pawilonów najskromniej na 50 zł., wypadnie, że koszt obu gmachów szkolnych (bez placu) wynosi 1.500.000. zł.

Wartość inwentarzy warsztatów wynosiła na dzień 1 stycznia 1929 r. około 120.000. zł., wartość zaś inwentarza, znajdującego się w pawilonie

klasowym — około 30.000 zł., łącznie wartość inwentarzy tej szkoły wynosi zatem około 150.000. zł.

Normalny budżet tej szkoły obliczać należy przeciętnie na 120.000. zł. rocznie przy 180 uczniach.

Organizacje utrzymujące szkoły zawodowe.

Niepaństwowe szkoły zawodowe utrzymują: 1) gminy samorządowe, 2) organizacje zawodowo-gospodarcze, 3) organizacje oświatowe, jak P.M. S., T. N. S. W., T-wo Szkół pracy i t. p., 4) organizacje zakonne i wyznaniowe (T-wo X. X. Salezjanów, T-wo S. S. Miłosierdzia, Gminy Wyzn. Żydowskie) i 5) osoby prywatne.

Podział szkół zawodowych niepaństwowych według prawa własności ilustruje następujące zestawienie liczbowe:

Właściciel szkoły	T y p y s z k ó ł				
	Tech- niczne	Rzemieś- niczo- przemys- łowe	Han- dlowe	Żeń- skie	Razem
Gminy samorządowe	1	2	1	3	7
Organizacje zawodowo-gospodarcze	—	3	6	4	13
Organizacje oświatowe	—	4	14	8	26
Organizacje zakonne i wyznaniowe	—	6	—	4	10
Osoby prywatne	—	—	11	—	11
Razem	1	15	32	19	67

Organizacja nauczania w szkołach zawodowych jest zależna od typu szkoły.

W trzyletnich szkołach rzemieślniczo-przemysłowych, mających za cel wykształcenie rzemieślnika, z 46 godzin zajęć w tygodniu, przeciętnie przeznaczają się 18 g. na nauczanie teorii, a 28 godzin na praktyczną naukę zawodu.

W trzyletnich szkołach zawodowych żeńskich obu typów (średniego i niższego) z 42 godzin zajęć w tygodniu, przeciętnie 18 godzin przeznaczają się na nauczanie teorii, a 24 godziny na zajęcia praktyczne.

W szkołach handlowych w niższych klasach wszystkie godziny przeznaczają się na teorię, a w klasie ostatniej z 30 godzin zajęć w tygodniu 25 godzin przeznaczają się na teorię, a 5 godzin na zajęcia praktyczne.

W szkołach technicznych nauczanie trwa przeciętnie po 42 godziny w tygodniu. Liczba godzin zajęć praktycznych jest zależna od specjalności szkoły i skutkiem tego dla każdej szkoły jest inna. Szkoły techniczne, znajdu-

jące się na terenie okręgu warszawskiego, uwzględniają następujące specjalności: budowę maszyn, elektrotechnikę, kolejnictwo, budownictwo, miernictwo, budowę dróg i mostów, przemysł: leśny, chemiczny i samochodowy.

W szkołach dokształcających przeznaczają się 12 godz. na naukę teoretyczną i fakultatywnie 3 godz. na zajęcia praktyczne. Nauka odbywa się wieczorem, przeważnie 4 razy tygodniowo po 3 godz. dziennie od 6 do 9.

Organizacja pracy wychowawczej w szkołach zawodowych oparta jest na tych samych zasadach co i w szkołach ogólnokształcących.

Największe trudności napotyka oddziaływanie wychowawcze w szkołach dokształcających, gdyż praca wychowawcza szkoły ogranicza się do 12 godz. tygodniowo, natomiast przez cały czas pracy zawodowej młodzież jest pod wpływami przygodnego środowiska i agitacji politycznej o kierunkach niekiedy antypaństwowych. To też konferencje kierowników szkół dokształcających bardzo troskliwie zajęły się zorganizowaniem takich form oddziaływania, któreby wpływały na młodzież w pożądanym kierunku wychowawczym (świetlice przy szkołach, harcerstwo i t. p.).

Produkcja warsztatów szkół zawodowych.

Największą produkcję dają warsztaty szkół rzemieślniczo-przemysłowych. Wynika to z tego, że uczniowie w tych szkołach pracują w warsztatach średnio po 28 godz. tygodniowo (24, 28 lub 32 — zależnie od klasy).

Na początku istnienia tych szkół praca uczniów w warsztatach polegała głównie na wykonywaniu robót t. zw. programowych; jeżeli były nawet wykonywane przedmioty użytkowe, to niezawsze przedstawiały wartość rynkową. Od kilku lat dąży się do tego, aby warsztaty szkół rzem.-przemysłowych miały charakter warsztatów zarobkowych, produkujących tylko przedmioty użytku i przedstawiające wartość rynkową. Prace ściśle ćwiczeniowe zostały sprowadzone do minimum, a w niektórych szkołach skasowane zupełnie. Produkcja warsztatów szkolnych zaczęła szybko wzrastać. Przy kalkulacji wykonywanych wyrobów zaczęto brać pod uwagę ilość godzin pracy zużytej przez ucznia. Ustalono, że godziny pracy ucznia można oceniać od 5 gr. (w kl. I) do 50 gr. (w kl. III). Średnio jednak należy liczyć godzinę pracy ucznia 10gr. (ze względu na to, że pierwsze klasy są znacznie liczniejsze).

Wartość roczną pracy we wszystkich szkołach rzemieślniczo-przemysłowych na terenie Kuratorjum O. S. Warszawskiego można obliczyć w sposób następujący: 1 uczeń pracuje średnio 35 tygodni rocznie po 28 godz. tyg. t. j. około 1.000 godz. rocznie. Roczna wartość robocizny 1 ucznia wynosi: $0.10 \text{ zł.} \times 1000 = 100 \text{ zł.}$ Przy ogólnej ilości uczniów w tych szkołach (3.700) otrzymamy $100 \text{ zł.} \times 3.700 = 370.000 \text{ zł.}$ rocznie.

W szkołach rzemieślniczo-przemysłowych państwowych jest 1.160 uczniów. Wartość robocizny dla szkół tych wyniesie: $100 \text{ zł.} \times 1160 = 116.000 \text{ zł.}$ Kwota ta tylko w małej części wpływa do Kas Skarbowych, głównie zaś większa ogólny majątek szkolny, przeważnie w materiałach dla warsztatów.

Na podstawie praktycznych spostrzeżeń można twierdzić, że wartość materiału, który został użyty do produkcji średnio stanowi 2 razy tyle, co robocizna. Ogólną produkcję zatem szkół rzemieślniczo-przemysłowych należałoby przyjąć: $370.000 \text{ zł.} \times 3 = 1.110.000 \text{ zł.}$ rocznie.

Produkcja innych szkół zawodowych: technicznych i żeńskich jest trudniejsza do obliczenia. Praca warsztatowa w szkołach technicznych nosi przeważnie charakter ćwiczeniowy. Niektóre szkoły, jak np. miernicze, chemiczno-przemysłowe wogóle na sprzedaż nie wytwarzają nic. Produkcję pracowni w poszczególnych szkołach zawodowych żeńskich można liczyć na kilka do kilkunastu tysięcy zł. rocznie.

Jak wykazuje przytoczone zestawienie liczbowe szkolnictwo zawodowe w ciągu dziesięciolecia państwowości polskiej rozwijało się w szybkim tempie, jednakże obecnego stanu nie można uznać za wystarczający w stosunku do potrzeb gospodarczych danego terytorjum.

Wobec tego, że szkolnictwo zawodowe jeszcze nie wyszło z okresu organizacji, zadaniem Kuratorjum jest wzmocnienie i ustalenie tej organizacji przez zapewnienie szkołom warunków normalnego rozwoju, a więc odpowiednich urządzeń, warsztatów, pracowni, ustalenie metod nauczania i organizacji pracy wychowawczej.

Dalszy rozwój szkolnictwa zawodowego jest uzależniony od materialnego poparcia przez całe społeczeństwo, a w szczególności byłby pożądanym większy udział gmin samorządowych i zainteresowanych organizacji zawodowych w zakładaniu i prowadzeniu szkół (Izby Przemysłowo-Handlowe, Stowarzyszenie Kupców i t. p.).

Kuratorjum uznaje za najpilniejsze następujące potrzeby szkolnictwa zawodowego: 1) wprowadzenie w życie powszechnego dokształcania zawodowego w myśl ustawy przemysłowej, 2) dokształcanie nauczycieli, 3) pozyskanie odpowiednich lokali dla szkół, 4) lepsze wyposażenie szkół w pomoce naukowe i 5) organizowanie burs przy szkołach zawodowych.

(Ciąg dalszy sprawozdania nastąpi).

30.

KOMUNIKATY.

Zaginięcie blankietu pokwitowania Kasy Skarbowej.

Na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 2 stycznia 1931 r. Nr. I. R. 14433/30 Kuratorjum zawiadamia, że Śląski Urząd Wojewódzki, Wydział Skarbowy w Katowicach doniósł Ministerstwu Skarbu sprawozdaniem z dnia 4 grudnia 1930 r. L. III/10285/30, iż w niewiadomym czasie zaginęła w Kasie Skarbowej w Siemianowicach Śl. blankiet pokwitowania kasowego wzór Nr. 3 serji I J. Nr. 919401.

Ponieważ zachodzi obawa możliwego dokonania nadużyć zaginionym blankietem, Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dnia 18 grudnia 1930 r. L. D. VII. 2095/2/30 poleciło Izbom Skarbowym, aby zawiadomiły o powyższem podległe Urzędy oraz Kasy Skarbowe.

W razie ujawnienia wyżej wymienionego pokwitowania należy bezzwłocznie wdrożyć stosowne dochodzenie.

(Nr. O. R. 446/31).

Falsyfikat biletu bankowego 100 złotowego.

Na podstawie zawiadomienia Banku Polskiego z dnia 26 stycznia 1931 r. Kuratorjum podaje do wiadomości, że w ostatnich dniach zatrzymano falsyfikat biletu bankowego 100-złotowego, którego wszystkie trzy zatrzymane sztuki są oznaczone tym samym numerem: S. A. 7934516.

Obraz falsyfikatu jest o 1.5 mm. krótszy i o 0.5 mm. węższy od obrazu biletu autentycznego.

Rysunki falsyfikatu wykonano linjami grubszymi na papierze zwyczajnym.

W portrecie Kościuszki wskutek niemożności otrzymania przy reprodukcji cienkich linii rysunków, wyraz twarzy został zupełnie zmieniony, co można zauważyć na pierwszy rzut oka.

Znak wodny w medalionie wytłaczany i natuszczany, profil twarzy i falowanie włosów utrzymane w ostrych liniach konturowych, bez łagodnych przejść od płaszczyzn ciemnych do jasnych.

Bronzowy kolor tła na stronie przedniej falsyfikatu jest ciemniejszy, na odwrotnej zaś jaśniejszy, niż na biletach autentycznych.

Godło Państwa, orzeł, wykonane grubszymi kreskami na wybitnie ciemnym tle.

Rysunki kompozycji ornamentacyjnych w drobnych szczegółach przerywane bądź zamazane.

Napisy w tekście „BANK POLSKI” „STO ZŁOTYCH” cieniowane grubszymi kreskami.

Druk w klauzulach — grubszy o konturach nieostrych.

Cyfry numeru różnią się w szczegółach od numeracji na biletach autentycznych.

Całość falsyfikatu utrzymana jest w kolorach ciemniejszych, przyczem rysunki są grubsze, przerywane, nieuplastycznione, szczególnie uwydatnia się to w portrecie Kościuszki, w godle państwowem (orle) i tle tabliczek z numeracją.

Falsyfikat jest dość łatwy do rozpoznania.

Kuratorjum nadmienia, że mogą pojawić się falsyfikaty podobne do opisanego, lecz na innym papierze lub też z pewnymi zmianami w wykonaniu rysunków.

(Nr. O. R. 1096/31).

31.

WYDAWNICTWA NADEŚLANE DO BIBLIOTEKI KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WARSZAWSKIEGO.

„WIADOMOŚCI GEOGRAFICZNE”, miesięcznik poświęcony przeglądowi spraw geograficznych w Polsce i zagranicą. Wydawnictwo Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Kraków.

(Nr. 0.541/31),

„LOTNIK”, miesięcznik poświęcony lotnictwu i jego technice. Organ Wielkopolskiego Klubu Lotników. Prenumerata roczna zł. 12, półroczna zł. 6, kwartalna zł. 3. Adres Redakcji i Administracji Poznań, ul. Franciszka Ratajczaka 21 g.

(Nr. 0.993/31).

Nasza Księgarnia, S. A. w Warszawie ul. Świętokrzyska Nr. 18.

Jadwiga Wierzbińska. NAUKA SPIEWU w szkole powszechnej. Część II. wskazówki metodyczne na oddział II, III i IV. Wydanie drugie uzupełnione. Cena zł. 2.

Ewa Szelburg-Zarembina. ZUCH. Powieść dla młodzieży z rysunkami T. Gronowskiego. Cena zł. 4 50 gr.

M. Arct Zakłady Wydawnicze w Warszawie, ul. Nowy Świat Nr. 35

M. Buyno-Arctowa. PERŁY KSIĘŻNICZKI MAJLI. Bajka nie bajka. Z 13 rys. A. Gawińskiego. Wyd II. Cena w opr. zł. 8.

W. Gomulicki. ŻYCIE DLA OJCZYZNY. Powieść. Wydanie IV z rys. St. Bagieńskiego. Cena w opr. zł. 8.

M. Konopnicka. W DOMU I ŚWIECIE. Z 3 ryc. kolor. i 24 czarn. A. Gawińskiego. Cena w opr. zł. 4.

Ksawery Sporzyński i Wł. J. Wyczalkowski. FIZYKA do użytku szkół średnich. Tom III (magnetyzm, elektryczność).

Or-Ot. ŚWIATEK DZIECIĘCY. Wybór wierszyków. Z 40 ryc. W. Romeykówny. Cena w opr. zł. 3.

J. Popławski. PODANIA O STAROŻYTNYCH PÓLBOGACH I BOHATERACH GREKÓW I RZYMIAN, w/g. Oskara Hey'a. Wyd III. Z 45 ryc. czarn. i 12 tabl. kolor. Cena w opr. zł. 11.

P. C. Wren. BEAU GESTE, z ang. przełożył J. Taylor. Cena brosz. zł. 6,40; w opr. zł. 8,80.

32.

OGŁOSZENIA.

Zaproszenie do przedpłaty „ŻYCIA SZKOLNEGO”, popularnego pisma pedagogicznego.

„Życie Szkolne” zawiera bogaty i cenny materiał teoretyczny i praktyczny. W każdym numerze wzorowe lekcje ze wszystkich przedmiotów, rozkłady materiału naukowego i t. d. Numery okazowe na żądanie. Cena prenumeraty: rocznie zł. 10, półrocznie zł. 5.50, kwartalnie zł. 3. P. K. O. 62.112. Adres: „Życie Szkolne”, Włocławek, ul. Łęgska 20.

W Administracji „Życia Szkolnego” można nabywać pracę Walerego Nowickiego: „Nauka języka polskiego w szkole powszechnej”. Część I oddz. I i II, cena 3 zł.

POLSKA SPÓŁKA SPORTOWA

Warszawa Al. Jerozolimska 23

Urządza sale gimnastyczne według planów Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz poleca wszelkie przybory sportowe i kostjomy gimnastyczne.
Kosztorysy i cenniki wysyłamy bezpłatnie.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wynosi 6 złotych, ulgowa 3 złote. Cena numeru pojedynczego — 60 groszy. Należność należy wpłacać wyłącznie na konto czekowe w P. K. O. Nr. 24 444 — Rada Szkolna Okręgowa Warszawska — Administracja Dziennika Urzędowego w Warszawie.

CENA OGŁOSZEŃ: cała strona zł. 120; — pół strony zł. 65; — ćwierć strony zł. 35.

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, ul. Bagatela 12, Kuratorjum O. S. Warsz.

Dziennik Urzędowy wydawany jest staraniem Rady Szkolnej Okręgowej Warszawskiej

Tłoczono z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Warszawskiego w Salezjańskiej Szkole Graficznej, Warszawa, ul. ks. Siemca 6,